

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
QISHLOQ XO'JALIGI
VAZIRLIGI

ГУРУЧНИ

ШОЛИ ВА ГУРУЧНИ САҚЛАШ ТАРТИБИ, ЎХШАШЛИКЛАР ВА ФАРҚЛАРИ

Сақлашнинг умумий тартиби (катта ҳажмда)

Ҳам шоли, ҳам гуручни саноат миқёсида (омборхоналарда) сақлаш куйидаги босқичларни ўз ичига олади:

А. Тайёрлаш (ҳосилдан сўнгги ишлов)

1. **Қабул қилиш:** Омборга келган дон (шоли ёки гуруч) намуна олиниб, намлик даражаси ва сифати (ифлосликлар) аниқланади.
2. **Тозалаш:** Дондан сомон, тупроқ, тошлар, металл заррачалари ва бошқа бегона аралашмалар тозаланади. (Тозаланган доннинг сақланиш муддати узаяди).
3. **Қуриштиш:** Доннинг намлиги хавфсиз даражага (шоли учун 13-14%, гуруч учун 12-13%) туширилади. Қуриштиш жараёни бирданига эмас, балки аста-секин амалга оширилади, оралиқда донга "тин олиш" (темперлаш) учун вақт берилади.

Б. Сақлаш

1. **Жойлаштириш:** Дон тўр халталарда тахланган ҳолда омборхонага жойлаштирилади.
2. **Ҳарорат ва намликни назорат қилиш:**
  - **Ҳарорат:** Иложи борича паст ва барқарор ушлаб турилади (ҳашаротлар фаоллигини чеклаш учун).
  - **Аэрация (Шамоллатиш):** Дон массасининг барча қисмларида ҳарорат ва намлик бир хил бўлиши учун доимий ва самарали ҳаво айланиши таъминланади. Бу, айниқса, шолининг қобиғи тагида тўпланиши мумкин бўлган иссиқликни чиқариш учун жуда муҳим.
3. **Зараркунандаларга Қарши Кураш:**
  - Омборхона бинолари тозаланади ва дезинфекция қилинади.
  - Доннинг ўзи (зарурат бўлганда) махсус препаратлар (фумигантлар) билан ишлов берилиши мумкин.

В. Чиқариш

- Дон омбордан чиқаришдан олдин яна бир бор сифат ва намлик даражаси бўйича текширилади.

Умуман олганда, **шолини сақлаш тавсия этилади**, чунки қобиқ маҳсулотнинг сифатини узоқроқ сақлайди. Гуручни сақлашдан олдин уни тозалаш ва қуриштиш талаблари янада қатъийроқ бўлиши керак.

ШОЛИ ВА ГУРУЧНИ САҚЛАШДАГИ ЎХШАШЛИКЛАР

Ҳар икки маҳсулот дон бўлгани учун уларни сақлашнинг асосий тамойиллари бир хил:

Ўхшашлик	Изоҳ
Қуруқлик (Намлик)	Иккаласи ҳам сақлашдан олдин хавфсиз даражагача қуритилиши керак. Юқори намлик моғор, замбуруғ ва ҳашаротлар ривожланишига олиб келади.
Ҳашаротлардан Ҳимоя	Иккаласи ҳам тегишли зараркунандалардан (ҳашаротлар, кемирувчилар ва қушлар) ҳимоя қилиниши керак.
Тозалик	Сақлаш жойи ва идишлари қолдиқлардан, чанглардан ва кирлардан тоза бўлиши шарт.
Шамоллатиш (Вентиляция)	Катта ҳажмда сақланганда ҳарорат ва намликни назорат қилиш учун фаол шамоллатиш тизими (аэрация) талаб қилинади.

ШОЛИ ВА ГУРУЧНИ САҚЛАШДАГИ ФАРҚЛАР

Фарқларнинг асосий сабаби — **қобиқнинг мавжудлиги ёки йўқлигидир**. Шолининг ташқи қобиғи (лузга) бор, гуруч эса қобиқдан тозаланган.

Мезон	Шоли (қобиқли)	Гуруч (қобиқдан тозаланган)
Хавфсиз намлик даражаси	Узоқ сақлаш учун: 13% - 14% ёки ундан паст.	Узоқ сақлаш учун: 12% - 13% ёки ундан паст.
Ҳарорат	Одатда +10°C дан паст ҳароратда сақланади. Ҳарорат 20°C дан юқори бўлмаслиги керак.	+10°C дан паст, салқин ва қоронғи жой.
Ҳашаротлардан Ҳимоя	Яхшироқ ҳимояланган. Қобиқ табиий тўсиқ бўлиб хизмат қилади, лекин ҳашаротлар кириши мумкин.	Ҳимоясиз. Ҳашаротлар (гуруч урушқоғи (лот. Sitophilus oryzae)) учун осон нишон.
Сақлаш муддати	Узоқроқ сақланади. Қобиқ донни намликдан ва ҳашаротлардан ҳимоя қилиб, унинг сифатини узоқ вақт сақлайди.	Қисқароқ сақланади. Қобиқ йўқлиги туфайли сифати тезроқ ёмонлашиши мумкин.
Ҳиди ва таъми	Қобиқ табиий ёғларнинг оксидланишидан ҳимоя қилади.	Ёғларнинг оксидланиши (айниқса, табиий ёғга бой жигарранг гуручда) таъмининг ёмонлашишига олиб келади.
Силосда сақлаш	Қобиқ ҳаво айланишини яхши таъминлайди, лекин омборхонада сақлаш зичлик туфайли мураккаброқ.	Зичроқ жойлашади. Ҳаво айланишини яхшилаш учун махсус тизимлар талаб қилинади.